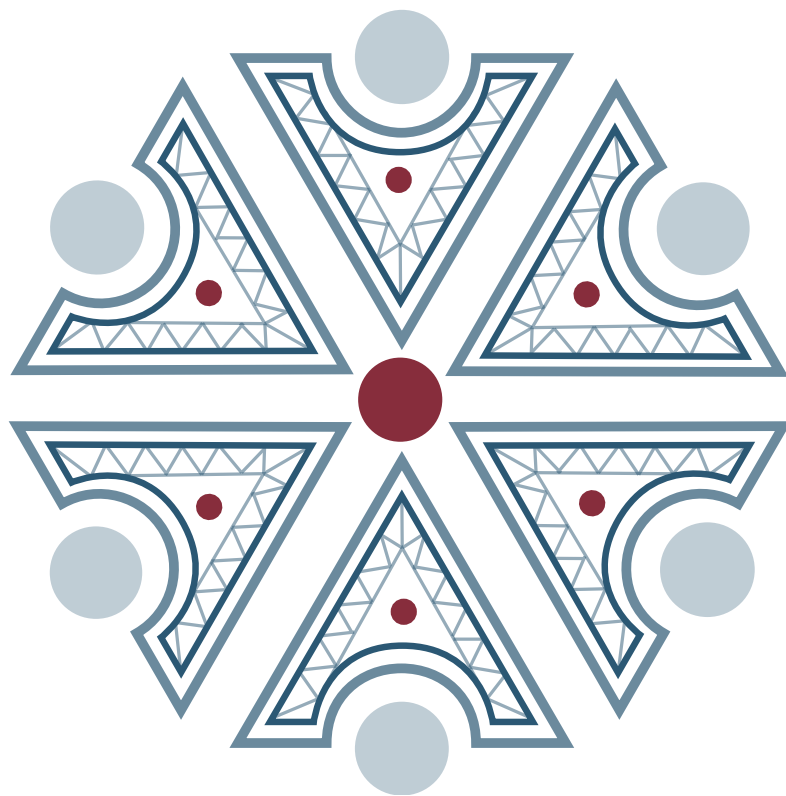

PERUN

ZBIRKA PREVODOV PREVAJALSKE VAJE 2019/2020

REVIJA PERUN

Zbirka prevodov Prevajalske vaje 2019/2020

Letnik 2, številka 1 (študijsko leto 2019/2020)

ISSN 2670-7047 (tisk)

UREDNIŠTVO

Glavni urednici: Maja Kovač in Daša Gaberšek

Grafična urednica: Ana Furjan

Lektoriranje: Maja Kovač

Založila in izdala Študentska sekcija Slavističnega društva Slovenije.

Tisk: Birografika BORI d. o. o.

Število izvodov: 100

Revija je brezplačna.

Študentska revija Perun je ponujena pod licenco:
Creative Commons, priznanje avtorstva, 4.0 international

ŠTUDENTSKA SEKCIJA SLAVISTIČNEGA
DRUŠTVA SLOVENIJE

Filozofska fakulteta
ŠTUDENTSKI
SVET

UVODNA BESEDA

Dragi bralci in bralke,

pred vami je druga številka revije *Perun*, tokrat tematsko obarvana. V njej so zbrani prevodi, nastali v okviru Prevajalske vaje 2019/2020, ki smo jo priredili v Študentski sekciji Slavističnega društva Slovenije.

Projekt je zasnovan kot vaja z več koraki, namenjena prvenstveno študentom slavistike, ki se z udeležbo seznanijo z literarnim prevajanjem, vključijo pa se v svojevrsten proces sodelovanja, ki predvideva medsebojno iskanje in oblikovanje ustreznih prevajalskih rešitev. Vaja namreč po začetni fazi, ki zajema samostojno prevajanje krajšega literarnega besedila iz izbranega slovanskega jezika v slovenščino, poskrbi za nadaljnjo obdelavo besedila, in sicer sledi anonimna izmenjava prevodov med sodelujočimi. Prevode so preostali udeleženci pregledali, na podlagi popravkov so svoje prevode izboljšali, nazadnje pa so jih pregledali še profesorji oziroma prevajalci in o njih podali svoje strokovno mnenje. S tem je zagotovljena še posebna mera doslednosti pri upoštevanju načel kakovostnega (literarnega) prevajanja, zato se v Študentski sekciji za pomoč iskreno zahvaljujemo Aleksandri Derganc, Nikolaju Ježu, Blažu Podlesniku, Janžu Snoju, Đurđi Strsoglavec in Namiti Subiotto.

Na tem mestu so torej predstavljeni končni prevodi raznolikega nabora literarnih besedil, katerih posebnost je vsekakor opisana skupna dejavnost, ki posredno napeljuje k praksi strokovnega posvetovanja, povsem odkrito pa spodbuja k odgovornemu prevajanju kot specifičnemu (ne le) jezikovnemu udejstvovanju. Poleg tega je bila letošnja skupina mladih prevajalcev odličen primer kolegialnega povezovanja, kajti pri vaji je sodelovalo 16 študentov iz Slovenije, Poljske in Rusije, prav tako pa so številne jezikovne kombinacije, iz katerih so prevajali, in sicer iz beloruščine, bosanščine, makedonščine, poljščine ter ruščine v slovenščino. Prav v tem zaporedju glede na jezik izvirnika si v dani zbirki sledijo besedila, znotraj posameznega jezikovnega sklopa pa so ta razporejena kronološko glede na letnico nastanka oziroma objave izvirnika, začenši z najstarejšimi deli. Tovrstno nizanje prevodov literarnih besedil utegne poleg predstavitev v okviru Prevajalske vaje 2019/2020 oblikovanih prevodov ponuditi informativen stik s posamezno nacionalno književnostjo, nedvomno pa sta omogočena vsaj okvirna umestitev določenega dela v njen kontekst ter bežen vpogled v poetiko nekega avtorja ali avtorice.

Veseli naju torej, da smo lahko kljub nepredvidenim okoliščinam epidemije uspešno izvedli prevajalsko vajo, zato se za dejavno udeležbo zahvaljujemo vsem udeležencem ter jim želiva karseda plodno nadaljevanje, vse bralce pa prijazno vabiva k branju (i)zbranih prevodov.

Daša Gaberšek in Maja Kovač,
koordinatorki Prevajalske vaje 2019/2020

KAZALO

Iz beloruščine	5
Vladimir Šatin: Valeri Mikalajevič Gapejev, <i>Noč zmaja</i>	5
Iz bosanščine	7
Sašo Puljarević: Almir Bašović, <i>Štiri drame in pol</i>	7
Iz makedonščine	9
Aleksandar Trifunović: Slavko Janevski, <i>Dve Mariji</i>	9
Maja Kovač: Vladimir Lukaš, <i>Smrt se skriva v sosedovi kleti (tri zgodbe iz soseke)</i>	11
Iz poljščine	13
Veronika Lisjak: Kornel Makuszyński, <i>Satan iz sedmega razreda</i>	13
Sara Hočever Mucić: Olga Tokarczuk: <i>Številke</i> , zbirka kratkih zgodb <i>Omara</i>	15
Pia Marija Žugman: Sławomir Mrożek, <i>Vdovec</i>	17
Weronika Woźnicka: Remigiusz Mróz, <i>Nezaupnica</i>	19
Barbara Rzeźniczak: Remigiusz Mróz, <i>Iluzjonist</i>	21
Iz ruščine	23
Ada Pihler: Ivan Sergejevič Turgenjev, <i>Prva ljubezen</i>	23
Teja Šabec: Anton Pavlovič Čehov, <i>Iz spominov idealista</i>	25
Ana Rakovec: Viktor Pelevin, <i>Sigmund v kavarni</i>	27
Polona Pirnat: Denis Dragunski, <i>Izraz rok</i>	29
Vinsent Vilčnik: Sofija Tolstoj, <i>Ljubezen in upor, dnevnik 1910. leta</i>	31
Mariia Kormašova: Andrej Astvacaturov, <i>Jesen v žepih: roman v kratkih zgodbah, Črka M</i>	33
Valentina Žabkar: Marija Metlicka, <i>Puščam ti svobodo</i>	35

VLADIMIR ŠATIN

Valeri Mikalajevič Gapejev, *Noč zmaja*, 2016,
odlomek

Telefon na mizi je začel vibrirati, Tamara ga je ošvrknila s pogledom, pritisnila na gumb in kratko odgovorila.

»Čakaj.«

Še enkrat je natočila dve šilci.

»Voznik je že tu ... A vidiš, kakšna je moč navade ... Pravijo vendar, da je treba spiti tri. Ne moreš se ustaviti pri dveh, saj je to skregano z vsemi pravili. Daj, vključi grelnik vode. Bova spila kavo. Operativci so odšli že pred pol ure ... Čakaj, jih bom poklicala ...«

Pol ure pozneje smo se vozili po ravni gozdni cesti v vasico Ljavidok. Pri prvi bajti nas je pričakal okrajni policist, moški pri štiridesetih z velikim okroglim trebuhom, korenjak, skoraj že plešast. Kapo je držal v roki in si je ni nadel, ko smo se ustavili. Njegova pleša je bila pokrita z drobnimi kapljicami, čeprav ni bilo dežja, ravno nebo je bilo sivo.

»Dobro jutro, Tamara Sjargejevna,« jo je pozdravil.

»Zdravo, Tumar,« mu je odgovorila tožilka. »Po tvoji zaslugi imamo tako dobra jutra ... To je moj preiskovalec ...«

»Vemo, vemo,« mi je okrajni policist močno stisnil roko, njegova dlan pa je bila na moje presenečenje suha in raskava.

»Je še daleč?« se je pozanimala Tamara.

»Tu je treba iti peš, Tamara Sjargejevna, slabih petsto metrov,« se je začel opravičevati okrajni policist, kot da bi bil on odgovoren za to, kje zdaj leži truplo.

»So operativci že tam?«

»So ... Čakajo ...«

»Kaj čakajo?« je Tamara za hrbtom strogo vprašala okrajnega policista, ki je vzdolž vrtnih gredic zavil na stezico. »Mamico?«

»Saj je tam ... tam boste vse videli, Tamara Sjargejevna,« je nejasno odgovoril okrajni policist, Tamara pa presenetljivo ni več silila vanj z vprašanji. Mogoče ji je dolgoletna praksa prišepetavala, da je včasih enostavno treba malce počakati.

»Umorjena je bila domačinka, z vasi,« je hlastajoč za zrakom razlagal okrajni. »Živela je z očetom, ki je že zelo star, in skrbela zanj. Neporočena, stara 27 let. Delala je kot bolniška strežnica. Nikjer je niso videvali, bila je tiha, skoraj divja. Z očetom sta namreč živela ... ločeno od vseh. Truplo je našla lastnica polja, njuna sosedka, stara ženica.«

Šla je na stranišče za hlev. Tam je nekaj ležalo.

Ustavili smo se.

Trije operativci so stali, vsaj tako se mi je zdelo, malce izgubljeni, in čakali na robu ječmenovega polja. Bliže naši meji, približno deset metrov stran od nje, med nizkimi in tankimi ječmenovimi poganjki, je na trebuhu ležala ženska. Leva roka je bila iztegnjena daleč naprej, desna je bila upognjena v komolcu, malce potisnjena nazaj. Desna noga je bila pokrčena v kolenu, leva iztegnjena. Obraz je bil skrit, glava je bila obrnjena proti levi roki. Kratko pristriženi črni lasje. Zdelo se je, kot da bi si mlado in zdravo telo nenadoma vzelo krajši odmor.

»Ni ji uspelo,« mi je Tamara na glas ukradla misli.

»Kaj pa se je še zgodilo, zakaj stojite in nič ne počnete?«

»Saj vidite ...« je pomignil proti truplu vodja kriminalistične preiskave. »Ni sledi. Babica je včeraj zrahljala zemljo.«

In zopet se je nekaj parov oči, kot že tolikokrat, le da zdaj skupaj z našimi, uprlo v ležečo žensko in košček zemlje okrog nje. Do nje in nazaj je vodila le drobna sled enega od operativcev. Nič drugega. Zrahljano polje z ječmenovimi poganjki je bilo ravno kot nevtrarno ozemlje na državni meji.

»Saj ni padla z neba, kajne,« je razdraženo pripomnila Tamara. Vedno je postala razdražena, če česa ni znala razložiti. Začela je krožiti okrog trupla, še vedno nekaj metrov oddaljena od njega.

»Nobenih sledi ...« je pritrdila že brez začudenja, ko se je vrnila. »Kaj bo rekel moj mladi preiskovalni genij?« je vprašala, ne da bi se nasmehnila.

»Truplo moramo odnesti na rob polja ... Po tem, ko ga bodo fotografirali,« sem predlagal. »Kar zadeva sledi, se bomo že znašli pozneje.«

»Aha, se bomo že,« se je strinjala Tamara in izbrskala cigarete. »Fantje, lotite se dela ... Prvič se mi dogaja kaj takega, vražje reči,« je Tamara izdihnila dim. »Dobra baba, ha, Vasilj, kajne? Zakaj ubijajo take lepotice?«

Ni pričakovala odgovora, le kaj bi ji lahko sploh odgovoril? Da niso nujno lepotice? Vse sorte smo videli.

SAŠO PULJAREVIĆ

Almir Bašović, *Štiri drame in pol, monolog*
Obrazi, 2018, odlomki

OBRAZI monolog nekega morilca

7

(...)

IGRALECKIIGRAMORILCA: Ne bojim se vas. Zdaj lahko mirno povem vse, zato ker se ne bojim. Včasih bi rad čutil strah ... Ampak ničesar ne čutim. Prav ničesar. Niti takrat nisem čutil bogve kaj. Človek se najbolj boji svoje lastne nove besede. Jaz se ne bojim več. Vse mi je postalo jasno. To, kar se je takrat zgodilo, mi je jasno bolj kot beli dan.

(...)

Voznik prižge avtobus, ampak motor takoj ugasne. Poskuša ponovno, ampak spet – isto. Ljudje še naprej molčijo. Držim svojega sina in svojo hčer za roke in jima šepetam, da bo kmalu vse v redu. Voznik še nekajkrat poskuša prižgati motor, sliši se ropot, nato spet zavlada tišina. Še tistih običajnih predlogov, preveri akumulator, svečke, gorivo, zaganjalnik ali zobati jermen, ni. Nič. Moj fantek naenkrat zavpije: *Ati, poglej, kako so lepi psi!* Vsi gledamo skozi okno in na avtobusni postaji vidimo kupe potepuških psov. Z vseh strani prihajajo novi tropi. Strmimo v njih kot hipnotizirani. Slišiš lahko, kako njihove tace praskajo po robnikih na postaji.

Naenkrat nekdo zavpije: *Vprezimo jih! Vprezimo pse! Naj vlečejo avtobus!* Potniki skočijo s sedežev in vpijejo vozniku: *Vprezimo pse! Vprezimo jih! Naj nas*

oni peljejo, če je avtobus pokvarjen! Voznik se upira, ampak potniki se še glasneje derejo nanj. Nekateri izvlečejo izkaznice, nekateri avtobusne vozovnice, kažejo jih vozniku in govorijo: Vprezi pse! Mi smo to pošteno plačali! Pelji nas!

Voznik popusti in odpre vsa vrata. Potniki izstopijo iz avtobusa, ženske snamejo pasove s torbic, moški izvlečejo pasove iz hlač, nekdo v roki drži naramnice. Kmalu so vsi psi ujeti in vpreženi v avtobus. Potniki sedejo na svoja mesta, na avtobusu ponovno vlada popolna tišina. Psi poskušajo vleči avtobus, ampak ta še naprej stoji. Nekdo zavpije: *Namlatimo njih! Naučimo jih pameti! Živali neposlušne!*

(...)

Privijem glavi hčere in sina k sebi, da ne bi gledala. Čvrsto ju privijam, medtem ko ju moja žena boža po glavi in ju tolaži. Psi tulijo, njihova kri dre po postaji, potem škropi po sprednjem steklu avtobusa. Sliši se, kako pasje lobanje pokajo.

Tukaj me zbudijo. Premočen sem do kože, ves sem preznojen.

Čeprav se je šele zdanilo, sem se hitro predramil. Na vojaški tovornjak se povzpnem mirno, kot da grem na nogometno tekmo, na neko rutinsko gostovanje svojega kluba. Odkar so me izbrali za nalogo, sem nekam nestrpno pričakoval ta trenutek. Ostali vojaki na tovornjaku niso tako mirni. Nekateri se bodrijo z besedami, da komaj čakajo, da prispemo, drugi poskušajo povedati kak neumen vic, tretji glasno preklinjajo Boga ... Vstavim naboj v cev in mirno držim puško v naročju. Tovornjak spelje. Razmišljam o tem, kaj če puška odpove. Se bojim, da bi puška odpovedala? Ali pa upam, da bo odpovedala? Ne vem.

(...)

Gledam vas v oči. Zdaj se mi zdi, da smo bili tako osamljeni. Smo bili morda edini ljudje na svetu? Nekateri med vami sklonijo glavo, kot da jih je sram zaradi tega, kar sledi. Zaprem oči in začnem streljati. Vaši obrazi so še zdaj takšni, zamrznjeni, vidim jih takšne, kakršni so bili, preden sem zamižal. Medtem ko streljam, zamahujem, kot da bi v rokah držal koso in ne puške. Ne vem, kako dolgo to traja ... Trenutek ali celo večnost? Streljati preneham šele, ko me tulec opeče po obrazu. Še vedno imam brazgotino ... Tukaj, na obrazu ... Naenkrat zavlada grozljiva tišina. Nad travnikom lebdi nekakšna lepljiva in mastna meglica ... Iz dežja, iz krvi ... Ne vem.

Domov pridem vročičen. Padem v posteljo, niti otrok mi ne uspe poljubiti. Bleda se mi sedem dni ... Govorim o nekakšnih obrazih v ledu, nekaj nerazumljivo računam, priklicujem nekakšen razpad ... Ženo neprestano prosim, naj spere kri, naj mi prinese še ledu ... Zdravnik pravi, da gre za hud prehlad. Namočilo me je, potem pa me je na tovornjaku dokončno zdelal preprih. Minilo bo, to ni nič hudega. Pozneje so mi povedali, da je eden iz moje enote v vročici stekel na dvorišče in skočil v vodnjak. Ni jim ga uspelo rešiti. Jaz sem preživel. Žena mi kasneje nikoli ni ničesar omenila. Ne ona ne kdorkoli drug.

(...)

ALEKSANDAR TRIFUNOVIĆ

Slavko Janevski, *Dve Mariji*, 1956, odlomek

PRVA NOČ

To je bila ostra strela ali srebrn blisk ribjega trebuha ali mrzla, skoraj prosojna ledena sveča. Morda. Ali pa ni bilo nič! Ampak spomin je kopal po svojem dnu, preiskoval, odgrinjal mah pozabe. Naposled: to je bil nož, ki je na svoji nežni, mavrični poti le za hip otrpnil v zraku. Hip, neulovljiv delček časa, enega življenja in ene smrti, hip, bolj začuten kot opažen. Potem so zenice zaznale, čisto preprosto, brez opletanja, brez upora, brez nenavadnosti, da se je bleščeče jeklo do ročaja zabolilo v ponošeno laneno srajco.

Človek je ostal na nogah in začudeno doprl usta. V njegovih očeh ni bilo ne bolečine ne žalosti ne protesta. Te oči, blede kot lanena srajca, kot poletno opoldansko nebo, niso rekle nič. Do takrat niso verjele v smrt. Človek še vdihnil ni. Samo sklonil se je in z naporom nagnil glavo na eno stran, da bi videl svoje močno prebodene prsi.

»Zakaj?« je vprašal črni ročaj noža. »Jaz nisem bil kriv.«

Zaradi nevidnega jekla je z vsakim človekovim gibom pokalo četrto. Pokalo je življenje, bilo je kot preobremenjen voz, usmerjen proti breznu.

Roke drugega so visele, bile so mrtva krila. Belo sovraštvo v njegovih očeh je izhlapevalo vlago in ni potemnelo kot strupena goba. Pozorno je sledil: zlata pajčevina, žametno razvlečena po koži prebodenih prsi, je spreminjala pot temne niti in ga ni ustavljala.

»Nisem bil kriv,« je ponovil človek.

Telo je postalo lahko, glava pretežka, nekakšna notranja armatura je popustila pod težo noža. Zaneslo ga je, postalo je igrača iz kavčuka, katere teme je napolnjeno s svincem. Breme ga je povleklo proti grobim tlakovcem

in je, ne da bi razširil roke in ne da bi iskal oporo v zraku, nerodno, skoraj teatralno padel. Pod njim se je gosto razširila strašna vlaga. Ni bila podobna veselemu plamenečemu malinovemu soku. Bila je temna, nenavadno temna. Kot strah.

Spomin je kopal po svojem dnu, pa vendar je bila to prva predstava, ko se je prebujal, ta dogodek, viden v nekem oddaljenem otroštvu, v tem istem mestu, zaspanem in utopljenem v lenobi in utrujenosti.

Nad lenobno zavestjo se je počasi dvigala zavesa in osvetljevala dogodek z nožem, laneno srajco, z udarcem, s človekom, nad čigar grobom je ležala težka plošča dvajsetih potratenih let.

Ta je takrat mirno ubil, brez vznemirjenosti, z okovi mrtvih kril je vstopil v črn, zaprt avtomobil. Ne ošabno ne pohlevno, z nekoliko negotovim korakom razgretega ali pijanega človeka. Žandar za njim ni bil grob, zaradi debelih stekel na očalih ni bil videti kot žandar. Bil je utrujen, presenečen, počutil se je neprijetno. Nekdo je rekel – ni moril zaradi opitosti. Moril je zaradi krvi. Zaradi ženske? je vprašal drugi. Zaradi ženske, so mu odgovorili.

Morda takrat, v njegovem otroštvu, ni nihče nič rekel. Morda si je vse to sedaj izmislil. Spomnil se je samo še ene reči: dolgo ni deževalo, temna sled pa je ostala na tlakovcu, kot platnica knjige, ki je pokrila nek dogodek. Ko pa je dež vendarle razbil poletno soparo, je na ulici ostal krik tistega v črnem avtomobilu. „Moral sem, me razumete? Moral sem tako ...“

MAJA KOVAČ

Vladimir Lukaš, *Smrt se skriva v sosedovi kleti (tri zgodbe iz soseske)*, 2019

1.

Sosed bi rad posekal male bore na svojem dvorišču, ker ga spominjajo na pokopališče. To mi je oznanil s solzami v očeh. Neprijetno mi je bilo reči, da so mi pokopališča všeč, da mi je všeč njihov mir, sence, nagrobni spomeniki s prezgodaj ali prepozno ugaslimi življenji, pšenica, žganje v belem plastičnem šilcu, psi, ki iščejo ostanke hrane, pozabljene na parastosu¹... Rekel sem mu, da ga razumem, ampak da se ne strinjam z njegovo odločitvijo. Kakorkoli že, to so samo drevesa in ni fer, da se jih ubija iz sentimentalnih razlogov. Popraskal se je po osivelih laseh, se za hip zamislil, mi svečano sporočil, da je kupil novo kosilnico za travo, in šel v svojo garažo, kjer je ostal več ur.

Neki drug sosedi zaliva cvetlice na svojem dvorišču. Na stotine jih ima: petunije, amarilise, nekaj vrst vrtnic, tolščake, kaktuse, begonije, dalije, geranije, fikuse ... Z njimi se pogovarja, jih boža, topi se od sreče in sanja, da se bo nekega dne, ko se bo preselil na pokopališče v Butelu, vse cvetje z njegovega vrta presadilo na njegov grob, da bodo skupaj na veke vekov. Smehlja se in iz oči mu začnejo kapljati solze sreče, s katerimi zaliva vesele rastline.

Sosed Borče in sosedi Cvetko sta najboljša prijatelja; eden živi levo od moje hiše, drugi – na desni strani.

Stojim na sredini med dvema bodočima smrtma in sanjarim o večnosti.

¹ Gre za šego v pravoslavni tradiciji, ki vključuje molitev in darovanje hrane v čast pokojniku tretji, deveti in štirideseti dan po njegovi smrti. Op. prev.

2.

Soseda Borče in Cvetko mi grozita, da bosta poklicala policijo, če ne bom porezal pirnice na svojem dvorišču, ki s hitrostjo strtega srca pleza proti njunima popolno vzdrževanima vrtovoma. To je čudovita rastlina, jima pravim z milostnim glasom, onadva pa mi pošiljata poglede, polne sovraštva, za katerimi se skrivajo demoni pedantnosti. Prosim vaju, ju preklinjam, pustite jo pri miru le še nekaj tednov, da dovolj dozori, da bom lahko iz nje pripravil pigment za črnilo, s katerim bom napisal svoje bodoče zgodbe. Molčita. Do obisti me sovražita, ampak iz spoštovanja do moje stare mame pristaneta. Sosed Borče me sprašuje, o čem bom pisal v teh zgodbah. O neki družini, o nekem otroštvu, o selitvah ... Bi radi, da dodam še kaj? Rad bi, da omeniš moje prekrasne cvetlice, je izstrelil sosed Cvetko. Napiši kaj o ograji iz bršljana, ki ločuje najini dvorišči, mi pravi sosed Borče. Ni problema, jima rečem, naredil bom, kot želite. Soseda zadovoljna vstopita vsak v svoj dom, vklopita televizor, na katerem se prikaže parlamentarni kanal, in istočasno zavpijeta: Dol z vlado!

Kosec mi je pomežiknil.

3.

Zalij sadna drevesa, mi je dejal sosed; suša je, nosil jih boš na duši. Poglej jih – lepa in mlada! Če ne bodo dobila vode, se bodo spremenila v starke. V dom jih bom poslal, sem mu odvrnil, on pa je zamahnil z roko in me opozoril, naj se ne šalim o takšnih rečeh. Sosed iz sosednje hiše je žalostno kimal in dejal isto, ampak z manj strasti v besedah: ni mu mar za sadna drevesa, rad bi le, da bi bili vsi vrtovi urejeni, kakor je njegov. Kaj je ta vonj? – sem vprašal in oba soseda sta stekla v kuhinjo. Namestil sem cev, prižgal cigareto in začel kašljati. Nehati moraš, mi je dejala marelica. Staknil boš kakšno bolezen, se je strinjala češnja. Vem, sem jima odvrnil, ne bom dočakal, da bi pokusil vajine plodove. Ne boš jih pokusil, če jih ne boš zalival, me je oštel prvi sosed, medtem ko je skušal rešiti prismojeno kosilo. Da, se je strinjal drugi in med preklinjanjem vrgel kosilo v smeti. Obara se mi je sfizila, je kriknil iz kuhinje; Ti si kriv, ubil te bom! – mi je zagrozil, skočil s kuhinjskega okna, vzel štiharico in ves zaripel v obraz preskočil ograjo, ki ločuje najini hiši, ustavil se je pol metra od mene, zamahnil in mi odsekal glavo. Moj trup je končal v ograji prvega soseda, glava pa je priletela na bližnje igrišče, kjer so otroci iz soseske igrali nogomet. Jeeeee, nova žoga, se je razveselil mali Robespierre. Poglejte – žoga kadi cigareto, hahaha! Pustite žogo, da pokadi, nato pa jo bomo preizkusili, je tiho izustil moj najljubši sosedov otrok Dobro in drugi so se strinjali.

Kako lepo vzgojen otrok, sem pomislil.

VERONIKA LISJAK

Kornel Makuszyński, *Satan iz sedmega razreda*¹, 1937, odlomek

Adi je osupnil, ko so mu s prestrašenim šepetom oznanili, da profesor Gašowski čaka v sosednji sobi. Najprej je pomislil, da je starec prišel kot pacient k njegovemu očetu, vendar očeta ni bilo, gospod profesor pa se je želel takoj pogovoriti s svojim učencem.

»Mladenič!« je spregovoril starec po resnobnem pozdravu.

»Razumem tvojo osuplost. Ne skrbi ... Ničesar nimaš na vesti, sploh pa je danes prvi dan počitnic in nad teboj nimam nobene moči. Predvsem pa mi, prosim, oprostite, da sem te javno imenoval za satana!«

»Ah, gospod profesor,« se je nasmehnil Adi, »to si štejem v čast ...«

»Če je tako, ne bom skrival, da tvoja dejanja vzbujajo nemir v ljudeh preprostega duha. Tvoja presenetljiva prodornost me napolnjuje s strahom. Vendar pa kaže, da je ob tem, ko je povzročila mnogo hudega ... – ampak pustiva to! – prinesla tudi veliko dobrega. Tvoji peklenški talenti bi ob pravilni rabi lahko bili koristni. Razmišljal sem o tem in te prišel prositi za nasvet in pomoč ... Ne odpiraj oči tako široko, ker me plašiš ... Tako je, dragi fant! Nujno potrebujem tvojo pomoč ... V hudih škripcih sem se znašel ... Ne toliko jaz sam kolikor moja družina. Vse boš izvedel ob svojem času, ampak najprej mi, prosim, povej, kako in kje nameravaš preživeti počitnice?«

»Na morju,« je zbegano odvrnil Adi. »Pojutrišnjem naj bi šli.«

»Tedaj je vse propadlo!« je žalostno vzkliknil starec. »Zaradi mene se ne boš odrekel morju.«

Adi ga je bistro pogledal in ob pogledu na veliko zaskrbljenost v njegovih dobrohotnih očeh hitro rekel:

»Ko bi vedel, za kaj gre, gospod profesor ... Imate res velike skrbi?«

1 Gre za sedmi razred gimnazije v poljskem medvojnem šolskem sistemu; sedmošolci so bili stari okoli 17 let. Op. prev.

»Zelo velike, zelo velike!« je odvrnil starec in si z roko otrl čelo. »Če bi mi vendarle hotel pomagati, bi moral z nami na podeželje ... Oprosti, kako ti je ime?«

»Adam.«

»Pa res, saj si mi že večkrat povedal ... Torej, dragi Adam, oni dan je prišla k meni moja nečakinja, koza ... Se pravi: ne koza v pravem pomenu besede, ampak po značaju živo spominja na kozo. Vedno prihaja pome, da bi me odpeljala na podeželje; nekoč se mi je namreč zgodilo, še danes ne vem, zakaj, da sem se namesto k svojemu bratu pripeljal k nekim neznanim ljudem sto kilometrov vzhodno od domovanja mojega rodu. Navadna človeška zмота ... Torej, ta moja nečakinja je prinesla žalostne novice ... Neka skrivnostna nevarnost je obvisela nad mojim rodom. Pomislil sem torej: ‚Šel bom k tistemu peklenščku‘ – ne jezi se, ampak tako mi je prišlo na misel! – ‚in le on mi lahko pomaga.‘ In zato sem tukaj ... Čudno zaupanje vzbujaj v meni, dragi Petrček ...«

»Adam, gospod profesor ...«

»Pa res! Adam ... Če pa te že kliče morje, bom odšel v obupu.«

Adi je bliskovito razmišljal ob pogledu na neutolažljivo obličje plemenitega profesorja. Srčno žal mu je bilo starčka. Znabiti ima »nečakinja-koza« za nesrečo kakšno utvaro, vendar pa profesorjeva skrb zagotovo ni utvara. Adija sicer res »kliče morje«, kot se je slikovito izrazil profesor, toda saj morje ni zajec. Nikamor ne bo pobegnilo. Treba je razmisliti. Na morju ga, razen odlične priložnosti za utopitev, ne čaka nič posebnega, medtem ko pa ta še neznana zgodba diši po prigodi kot travnik po senu. Danes je terek – do četrtka ima še čas za razmislek. Rad ima tega čudovitega starca, da sploh ne govorimo, kako mu je malone povzročil veliko nevšečnost. Treba bi bilo razmisliti, se pogovoriti z očetom, se seznaniti s podrobnostmi »nesreče«.

»Gospod profesor!« je Adi počasi iztiskal besede. »Močno dvomim, da bi lahko bil za kaj koristen, ampak res bi ne hotel, da odidete žalostni. V tem trenutku ne morem ničesar obljubiti, ampak kdo ve, morda po pogovoru s starši ...«

»Adam!« je vzkliknil gospod profesor, videč kanček upanja kot žarek sonca med oblaki.

»Vas smem obiskati danes popoldne?«

»Podnevi in ponoči, kadar hočeš.«

»Pa koza, bo tam?«

»Kakšna koza?« se je iskreno začudil profesor.

»Vaša nečakinja ...«

»Aha! Bo, bo. V tem trenutku leta po mestu kot kura brez glave in si ogleduje obleke. Ne razumem te norije, ampak komu se je že kdaj posrečilo razumeti žensko? Napoleon je bil genij, vendar babam ni bil kos. Torej lahko upam?«

»Vse bom storil, gospod profesor, in če bo le mogoče ...«

Starec je v velikem veselju hotel izstopiti skozi omaro namesto skozi vrata, zgrabil doktorjevo palico namesto svojega dežnika in pozabil galoše. Nič več mu ni uspelo v veliki omočnosti. Poskusil je sicer skočiti pod avto, kar pa se mu slučajno ni posrečilo.

SARA HOČEVAR MUCIĆ

Olga Tokarczuk: *Številke*, zbirka kratkih
zgodb *Omara*, 1989, odlomek

Naslednja je

***Številka 224,
v kateri je nastanjen japonski par***

Tukaj sta že kar dolgo in v njuni sobi se počutim domačno. Vstajata zgodaj zjutraj, gotovo zato, da bi v neskončnost obiskovala muzeje, galerije, trgovine, pomnožila mesto v fotografijah, tiho in obzirno brzela po ulicah in odstopala sedeže na metroju.

Nameščena sta v elegantni dvoposteljni sobi. A zdi se, kot da ta sploh ne bi bila naseljena. Tu ni stvari, naključno razmetanih na komodi pod ogledalom. Ne uporabljata televizije niti radia, na medeninasti plošči s stikali ni prstnih odtisov. Tudi ni vode v kadi, kapljic na ogledalu, smetk na preprogi. Blazini ne negujeta oblike njunih glav. Na mojo uniformo se ne prijemajo njuni izgubljeni črni lasje. In, kar je že prav zaskrbljujoče, tu ni niti vonja po njiju. Diši le po hotelu *Capital*.

Ob postelji vidim dva para sandal, čistih in snažnih, lepo poravnanih, za trenutek osvobojenih služenja stopalom. Ene velike, druge manjše. Na omarici leži vodnik, biblija vsakega turista, v kopalnici pa so razvrščene toaletne potrebščine – funkcionalne, diskretne. Zato samo preoblečem posteljo in pri tem naredim takšen nered, kot onadva v enem mesecu.

Kadar tu pospravljam, sem ganjena, ker me osuplja, da je mogoče obstajati na tak način, kot da te sploh ni. Posedim na robu postelje in vpijam to njuno odsotnost. Gane me tudi to, da Japonca vedno puščata skromno

napitnino – lepo nastavljene kovance na blazini, ki jih moram vzeti. To je vrsta pisma, informacije. To je nekakšna naša korespondenca: puščata mi to napitnino, kot bi se opravičevala, da imam z njima tako malo dela, plačilo za odsotnost hrupa, za to, da se nista prilagodila temu kaosu naokoli. Skrbi ju, da me bo to morda razočaralo, razjeczilo. Ta majhna napitnina je izraz njune hvaležnosti za to, da jima dopuščam biti tako, kot znata, tako, kot hočeta. Trudim se ceniti ta njun način srečevanja z mano – posteljo jima postiljam z ljubeznijo. Gladim blazine, božam rjuhe, ki jih nista zmožna pomečkati, kot bi bili njuni drobni telesi manj snovni od teles drugih.

To počnem počasi, svečano, čutim, da dajem. Topim se v dajanju; spozabljam se. Ljubkujem njuno sobo, nežno se dotikam stvari. In gotovo to čutita na svoji koži zdaj, ko z metrojem potujeta do naslednjega muzeja, na naslednjo odpravo v nerazpoznavno mesto. Pred očmi jima za trenutek vzcveti podoba hotelske sobe, nejasna otožnost, nenadna želja po vrnitvi, a o meni niti sledu. Moja ljubezen, ki bi jo onadva gotovo imenovala sočutje, nima obraza, nima telesa v belo-rožnati uniformi. Napitnine torej ne puščata meni, temveč sobi, za njeno molčečno trajanje v prostranstvih sveta, za njeno stalnost v nikoli pojasnjeni nestalnosti. Dva kovanca na blazini do večera ohranjata iluzijo, da take sobe obstajajo celo tedaj, ko jih nihče ne gleda. Dva kovanca le razblinjata močno prisotno bojazen – da svet obstaja samo, ko ga gledamo, sicer pa ničesar ni.

Tako sedim in vonjam hlad in praznino te sobe, polna spoštovanja do japonskega para, ki ga poznam samo prek nesnovne oblike stopal v zapuščenih sandalah.

Vendar moram ta hip oditi iz tega malega svetišča. To počnem po tiho, kot bi vzdihovala, in se spustim do mednadstropja, saj je ravno

Čas za čaj

PIA MARIJA ŽUGMAN

Sławomir Mrożek, *Vdove*, 1992, odlomek

OSEBE
PRVA VDOVA
DRUGA VDOVA
TRETJA VDOVA
PRVI GOSPOD
DRUGI GOSPOD
NATAKAR

Prva vdova in Druga vdova naj bosta mladi in privlačni. Tretja vdova naj bo predvsem visoka in postavna, z gracioznimi in prefinjenimi gibi.

Vsa navodila »desno«, »levo«, pomenijo na desno in na levo – gledano s strani občinstva.

Na sceni tri kvadratne mizice. Pri mizici na levi strani in pri mizici na desni strani po dva stolčka. Pri srednji mizici en stol. Pri mizici na levi strani sedi Prva vdova, pri mizici na desni strani pa Druga vdova. Obe nosita črna klobuka s črno tančico, ki jima zakriva obraz, oblečeni sta v lahki in barviti obleki, obuti v lahko obutev, morda sandale. Čevlji Druge vdove ležijo na tleh ob stolu, je bosa.

PRVA VDOVA – Ste vi tudi vdova?

DRUGA VDOVA – Seveda, gospa.

PRVA VDOVA – Kdaj pa je umrl vaš spoštovani soprog?

DRUGA VDOVA – Danes okoli dvanajstih.

PRVA VDOVA – Tudi mojega je pobralo opoldne. Kdaj pa je zbolel?

DRUGA VDOVA – Danes zjutraj.

PRVA VDOVA – Kako hitro beži čas. Ste imeli pogreb popoldne?

DRUGA VDOVA – Okoli petih.

PRVA VDOVA – Tudi jaz sem svojega pokopala po kosilu. Komaj čutim noge.

(Prva vdova si s stopali sezuva čevlje, ne da bi se sklonila.)

PRVA VDOVA – Kako sem se nagarala, da bi vse pravočasno uredila. Moj mož pa ni niti s prstom mignil, čeprav je bil to navsezadnje njegov pogreb.

DRUGA VDOVA – Tudi moj brez mene ničesar ne zmore.

PRVA VDOVA – Ah, prosim vas, kaj vse sem prestala z njim.

DRUGA VDOVA – Tudi jaz, ampak ko je bil še živ. Na pogrebu je bil čisto miren.

PRVA VDOVA – To se vam le zdi.

DRUGA VDOVA – No, kako prosim ...

PRVA VDOVA – Kako pa lahko veste, kaj je v resnici počel.

Ž desne strani vstopi Nataka, na pladnju nosi dva kozarca rožnatega napitka. Pred vsako izmed vdov postavi rožnat napitek in odide na desno.

V vsakem kozarcu je dolga slamica. Vdovi vtakneta slamici pod tančico in srkata rožnati napitek, ne da bi sneli klobuk.

PRVA VDOVA – In za čim je umrl vaš mož?

DRUGA VDOVA – Za prehladom, gospa.

PRVA VDOVA – Gotovo se je premalo oblačil.

DRUGA VDOVA – Kje pa, premalo, spodaj je imel vse volneno.

PRVA VDOVA – Moj ni nikoli maral nositi toplega spodnjega perila. Pa toliko sem ga prosila.

DRUGA VDOVA – Tudi moj ni hotel, ampak sem vedno pazila, da je nosil. Volneno ali pa flanelasto.

PRVA VDOVA – No, ampak, kako se je potem prehladil?

DRUGA VDOVA – Ker je odšel od doma in ni vzel šala.

PRVA VDOVA – In vi ste mu dovolili?

DRUGA VDOVA – Če bi vedela, da odhaja, mu ne bi dovolila iti brez.

PRVA VDOVA – In kako niste vedeli?

DRUGA VDOVA – Odšel je zgodaj zjutraj, ko sem še spala.

PRVA VDOVA – In zakaj ste spali?

DRUGA VDOVA – Mislila sem, da gre le v kopalnico.

PRVA VDOVA – No, tudi v kopalnico bi lahko vzel šal.

DRUGA VDOVA – Vrnil se je šele opoldne in rekel, da ga zbada v pljučih.

PRVA VDOVA – Pa ste mu dali aspirin?

DRUGA VDOVA – Hotela sem mu ga dati, a ga ni hotel, ker je rekel, da mu ne bo nič pomagal.

PRVA VDOVA – Vedno tako pravijo.

DRUGA VDOVA – Rekel je, da ga ne zbada od prehlada, temveč od meča.

PRVA VDOVA – Od kakšnega meča neki.

DRUGA VDOVA – Saj, prav to. Rekla sem mu, da ga je prepihal, ker ni vzel šala, on pa meni, da ga je prebodlo z mečem.

PRVA VDOVA – Z mečem?

DRUGA VDOVA – Pač, z nečim ostrim.

PRVA VDOVA – Le zakaj naj bi ga prebodlo ...

DRUGA VDOVA – To sem mu tudi jaz rekla. Če te je res prebodlo, te je zato, ker nisi vzel šala. Če bi vzel šal, te ne bi prebodlo. On pa meni, da ga je prebodlo, ker se je dvobojeval.

PRVA VDOVA – In vi ste mu verjeli, da ga je prebodlo?

DRUGA VDOVA – Ne, nisem mu verjela, toda potem se je zgrudil v predsobi.

PRVA VDOVA – Na linolej?

DRUGA VDOVA – Pri nas imamo preprogo.

PRVA VDOVA – Linolej se lažje očisti.

DRUGA VDOVA – In takoj potem je umrl.

PRVA VDOVA – Če se je že hotel dvobojevati brez šala, bi se lahko vsaj popoldne, ko je topleje.

DRUGA VDOVA – Točno tako. Ali pa bi vsaj vzel šal.

PRVA VDOVA – Če bi vzel šal, se ne bi prehladil.

DRUGA VDOVA – In ne bi umrl.

Premor.

Obe vdovi srkata rožnat napitek.

WERONIKA WOŹNICKA

Remigiusz Mróz, *Nezauŋnica*, 2017, odlomek

1. POGlavJE

Odprla je oči, a videla je samo temo. Ni se je bala. Bolj jo je skrbelo, kaj bo videla, ko mrak izgine. Daria Seyda je takoj razumela, da se ni zbudila v sejmskem hotelu ali v najetem varšavskem stanovanju. Vonj je bil prepojen, prežet z zatohlostjo in s prahom.

Z dlanjo je zatipala po postelji, saj je iskala mobilni telefon. Vedno ga je imela pri roki, ker se je pogosto dogajalo, da so se krizne situacije dogajale sredi noči, ona pa je morala biti dosegljiva po telefonu. Tokrat pa ga nikjer ni mogla najti.

Usedla se je na posteljo in tiho zakašljala, pri tem pa slišala, da ji je nekaj zahropelo v pljučih. Napeto je pogledala, prepričana, da se bodo oči pri priči navadile na temo. Nočna črnina pa je ostala nepredirna.

Seyda se je dvignila, a se ji je takoj zavrtelo in je padla nazaj na posteljo. Na slepo je našla nočno lučko in jo skoraj prevrnila, potem je z roko podrsela po kablju in prižgala luč.

V prvem trenutku je hotela krikniti. Vid se je zdel paraliziran zaradi nenadne svetlosti, a celo s polzaprtimi očmi je lahko ugotovila, da se nahaja v popolnoma tujem kraju.

Šele zdaj je dojela, da ne ve, kje je, niti nima pojma, kaj se je z njo dogajalo v zadnjem času. S težavo je pogoltnila slino in pri tem imela občutek, kot bi tlačila vato skozi posušeno grlo.

Razgledala se je naokrog. V majhni sobi so bili samo miza, star stol in postelja. Okno je bilo zagrnjeno z debelim zastorom, Dariin mobilni telefon pa je ležal na okenski polici.

Seyda se je dvignila, tokrat počasi. Stopila je k oknu, odgrnila zaveso in pogledala na majhno parkirišče, ki je bilo bolj podobno bencinski črpalki kot hotelu. Vedela je, da mora biti v enem od tistih obcestnih motelov, ki s smešno nizkimi cenami nočitev na zbledeh oglasnih panojih privabljajo voznike.

S tresočo roko je segla po telefonu. Vklpila ga je, potem pa za sekundo nepremično čakala.

Čez hipec se je razlegla kanonada zvokov, ki je napovedala vsaj deset SMS-ov. Nekaj jih je sporočalo, da so jo poskušali poklicati, dva sta bila od moža. Daria jih je hitro pregledala, potem pa izbrala številko edine osebe, na katero se lahko obrnila v vsaki zadevi.

Vodja urada sejma je sprejel klic po prvem signalu.

„Končno,” je rekel z očitnim olajšanjem. „Vsi vas iščejo.”

Seyda je pomislila, da se bo na neki način tudi sama vsak čas lotila tega početja.

„Gospa predsednica?”

Čeprav sta se dobro poznala in sodelovala že več let, je Hubert Korodecki vedno odločno ugovarjal, kadar mu je predlagala, da bi jo tikal. Vztrajal je, da dokler bo njegova neposredno nadrejena, se bo on držal pravil.

Daria je molčala in se razgledovala po parkirišču. Nikjer ni videla niti svojega avta niti avtomobila vladne varnostne službe. Kako se je znašla tu? In kje je sploh ta »tu«?

„Me slišite?”

Kimala je z glavo.

„Da, slišim.”

„Kje ste?”

Vsak odgovor, ki ji je prišel na misel, bi se zdel popolnoma neresen. Odločila se je, da bo naredila to, kar znajo politiki delati najbolje. Preslišala je vprašanje.

„Imamo problem ...” je rekla tiho.

„Resen?”

Cel Korodecki. Nikoli ni spraševal, ni pogreval, ni izražal zaskrbljenosti in ni si dovolil nezaupanja. Namesto tega je takoj prešel k bistvu.

„Teško je reči,” je rekla Seyda med odpiranjem okna.

V sobo je prišel sunek mrzlega zraka in razpihal zatohlost. Zima je bila letos huda, mraz je ježil kožo in zdelo se je, da reže do kosti, a prvi sneg še zmeraj ni zapadel. Varšava je spominjala na eno izmed mest na daljnem severu, kjer je bilo preveč mrzlo in preveč suho, da bi se pojavile padavine.

Seyda je širše odprla okno. Pomislila, da ne more biti prepričana niti o tem, ali je še vedno v Varšavi. Pogledala je registrske tablice avtomobilov na parkirišču, nekatere je poznala. EL – Lodž, WA – Białołęka¹, TK – Kielce, WK – Ursus². Ponavljalo se jih je nekaj iz glavnega mesta, ampak to ni dokazovalo ničesar.

1 Białołęka – varšavska četrt. Op. prev.

2 Ursus – varšavska četrt. Op. prev.

BARBARA RZEŹNICZAK

Remigiusz Mróz, *Iluzionist*, 2019, odlomek

?

PRVO DEJANJE

Zda;

Ulica Košnega, Opole

Tega dne so pretekli dogodki postali prihodnost. Ne samo, da so se stvari, ki jih je Gerard Edling že pred leti pustil za sabo, vrnilo k njemu, ampak so tudi določile njegovo nadaljnjo pot.

Ko je sredi noči zaslišal trkanje po vratih, se sploh ni slepil, da je to napoved nečesa dobrega. Odložil je kozarec z rdečim vinom, vstal s fotelja in se odpravil preverit, kdo ga vznemirja po polnoči.

Hiter pogled skozi kukalo je bil dovolj, da je prepoznal Konrada Domañskega, okrajnega tožilca, s katerim je bil od Koncerta krvi občasno v stiku. Nadrejeni opoljskih tožilcev se zagotovo ni trudil brez razloga, njegova živčna govorica telesa pa je kazala, da gre za nekaj zelo pomembnega.

Edling si je popravil bež telovnik, šel z dlanjo čez snežno belo srajco, potem pa počasi odprl vrata.

Domañski ga je takoj pogledal nestrpno.

»Se ti je izpraznil Blackberry?« je vprašal. »Ti mogoče eno od teh tvojih pravil nalaga, da izklopiš zvonjenje po deseti zvečer?«

»Dober večer,« je odgovoril Gerard.

Tožilec je nemočno dvignil pogled, čeprav bi se moral že zdavnaj navaditi, da Edling nikoli ne bo prekršil pravil *savoir-vivre*. Tudi če bi se bližal konec sveta, bi se Gerardu verjetno pravočasno uspelo primerno posloviti od vseh.

»Večer ni bil dober,« je odgovoril Domañski. »Kaže pa, da bo noč še hujša.«

»Zate ali zame?«

»Za naju oba,« je sam pri sebi zasikal Konrad in pogledal v stanovanje. Takoj je opazil kozarec z ostankom rdečega vina. »Si veliko spil?«

»Dovolj, da sem spoznal pookus, ampak ne še toliko, da bi odkril vse odtenke okusa. Dekantiranje traja dlje kot ...«

»Si trezen ali ne, Gerard?«

»Odvisno, kakšno mero določiva. Poleg tega si me prekinil sredi stavka.«
Domański je še bolj nejevoljno zmajal z glavo.

»To te zabava, kajne?« je vprašal.

»Povsem.«

»Ni pomembno,« je zasikal tožilec in potem Edlingu pokazal plašč, ki je visel v majhni predsobi. »Obleci to in pojdi z mano.«

»Kam?«

»Na Silesio.«

Gerard je vprašujoče dvignil obrvi.

»Kopališče na Luboszycki,« je dodal Konrad. »Tisto, kjer je voda tako bistra kot v tropski laguni. Zaboga, jaz nisem od tod, pa sem takoj vedel, za kaj gre.«

»Tu živiš že nekaj let. In spadaš v vrsto ljudi, ki imajo radi plažni ekshibicionizem.«

Domański je za trenutek dajal vtis, kot da namerava še nekaj dodati, vendar je naposled zamahnil z roko.

»Kot lahko uganeš, tokrat ne gre za sončenje,« je zamrmral.

»Za kaj pa torej?«

»Našli so truplo v vodi ... oziroma na vodi.«

Edling je moral priznati, da sta navzočnost samega okrajnega tožilca in dejstvo, da je prišel zaradi umora, v njem vzbudila radovednost. Predlog, ki ga je uporabil Domański, je samo poglobljajl Gerardovo zanimanje.

»Na vodi?« je vprašal. »Misliš na to, da je truplo na kakšni ladji?«

»Ne ravno.«

»Kaj pomeni, da ne ravno?«

»Za vruga, Edling ...« je zamrmral Konrad. »Najbolje bo, če boš sam pogledal.«

Gerard se ni nameraval upirati. Na hitro je sinu na mizi pustil listek, nato pa si je ogrnil svetel suknjič in plašč. Svoje nepogrešljive črne kravate si ni nameraval zavezati, saj je domneval, da mu na kraju kaznivega dejanja ne bo prišla prav.

Odšla sta po stopnišču trinadstropne stavbe in se takoj odpravila proti avtu, ki je bil parkiran pri ograji tamkajšnjega vrtca. Domański je ošinil igrišče in potem pomenljivo pogledal svojega kolega.

»Dobra soseska,« je pripomnil.

Edling se je molče usedel v avto in zasedel sopotnikov sedež.

»Nisem gledal na sosesko, ko sem najemal stanovanje,« je odvrnil.

»Pomembno je bilo, da bi imel Emil blizu do univerze.«

»Je zdaj v tretjem letniku?«

»Tako je.«

Gerard je zamudil sinova prva leta na Fakulteti za pravo in upravo, vendar je poskrbel, da mu ničesar ne bi manjkalo, vsaj v finančnem smislu ne. Ko je prodal stanovanje v Javorjevem naselju, se je pravzaprav znebil tudi vsega drugega. Sam za rešetkami ni potreboval ničesar, predvideval pa je, da bo, preden ga izpustijo, Emil že zdavnaj našel službo in si ustvaril družino.

ADA PIHLER

Ivan Sergejevič Turgenjev, *Prva ljubezen*,
1860, odlomek

Posvečeno P. V. Annenkovu

23

Gosti so že zdavnaj odšli. Ura je odbila pol enih. V sobi so ostali le gospodar, Sergej Nikolajevič in Vladimir Petrovič. Gospodar je pozvonil in velel prinesiti ostanke večerje.

»Tako, ta stvar je odločena« je spregovoril, se pogreznil globlje v fotelj in si prižgal cigaro, »vsak izmed nas mora povedati zgodbo o svoji prvi ljubezni. Začnimo z vami, Sergej Nikolajevič.«

Sergej Nikolajevič, okrogel mož z zabuhlim belolasim obrazom, je sprva pogledal gospodarja, potem pa se je zazrl v strop.

»Nisem imel prve ljubezni,« je končno spregovoril, »začel sem kar pri drugi.«

»Kako pa je to mogoče?«

»Čisto preprosto. Star sem bil osemnajst let, ko sem prvič v življenju dvoril prelepemu dekletu; vendar sem jo snubil tako, kot da to zame ni bilo nič novega – točno tako, kot sem pozneje dvoril ostalim. Po pravici povedano, sem se prvič in zadnjič zaljubil v svojo varuško, a tega je že mnogo let. Podrobnosti najinega odnosa so zbledele iz mojega spomina – a tudi če bi se jih spomnil, koga bi to sploh zanimalo?«

»No, kaj čemo?« je začel gospodar, »tudi moja zgodba o prvi ljubezni ni kaj prida zanimiva. Zaljubil se nisem, vse dokler nisem spoznal Ane Ivanovne, svoje zdajšnje žene – in vse se je odvijalo kot po maslu: očeta sta naju spoznala, hitro sva vzljubila drug drugega in se poročila. Mojo zgodbo lahko poveš v dveh besedah. Priznam, gospoda – upal sem, ko sem načenjal

to temo, da mi bosta vidva priskočila na pomoč. Ne bi rekel, da sta stara samca, ampak tudi prav mlada nista. Vladimir Petrovič, a nas boste mogoče vi počastili s kakšno zgodbo?

»Moja prva ljubezen res ne sodi med najbolj običajne,« je nekoliko z oklevanjem pritrdil Vladimir Petrovič, mož v štiridesetih letih z meliranimi črnimi lasmi. »A!« sta vzkliknila gospodar in Sergej Nikolajevič v en glas. »Toliko bolje ... Pripovedujte.«

»Tako ... Ali pa raje ne, ne bom pripovedoval. Nisem mojster v pripovedovanju. Zgodba bi bila suha in kratka ali pa obsežna in nepristna; če dovolita, lahko v zvezek zapišem vse, kar se spomnim – in vama preberem.«

Sogovorca se sprva nista strinjala, vendar je Vladimir Petrovič vztrajal pri svojem. Čez dva tedna so se ponovno sestali, Vladimir Petrovič pa je držal svojo obljubo.

V zvezku je bilo zapisano naslednje:

I

Zgodilo se je leta 1833, bilo mi je šestnajst let.

Živel sem pri starših v Moskvi. V najemu sta imela dačo blizu Kalužske zapornice, nasproti Neskučnega. Pripravljaj sem se na študij, vendar se nisem kaj preveč trudil in hitel.

Ni bilo človeka, ki bi omejeval mojo svobodo. Delal sem, kar se mi je zahotelo, še posebej po tem, ko sem se ločil od svojega zadnjega francoskega domačega učitelja, ki se ni in ni mogel sprijazniti z mislijo, da je »kot bomba« (commune une bombe) padel v Rusijo, in se je z otožnim obrazom cele dneve valjal v postelji. Oče je bil do mene prostodušno ljubeč; mati mi skorajda ni posvečala pozornosti, čeprav poleg mene ni imela drugih otrok: utapljala se je v ostalih obveznostih. Oče, še mlad in zelo lep človek, se je poročil z mojo materjo zaradi denarja; sama je bila namreč deset let starejša. Živela je bridko življenje, ki so ga neprestano spremljale skrbi, ljubosumje, jeza – a tega si ni nikoli dovolila pokazati v prisotnosti očeta; bala se ga je, oče pa se je držal strogo, hladno, odtujeno. Nisem še videl tako nadvse mirnega, samozavestnega in suverenega človeka.

Nikoli ne bom pozabil prvih tednov, preživetih na dači. Vreme je bilo čudovito; mesto smo zapustili devetega maja, prav na dan Sv. Nikole. Sprehajal sem se po našem vrtu, po Neskučnem za zapornico; seboj sem vedno vzel kakšno knjigo – denimo predavanja Kajdanova, a sem jih redko odprl in sem raje recitiral pesmi, ki sem jih veliko znal na pamet; kri v meni je vrela in srce je koprnelo – tako sladko in smešno: le čakal sem in se plašen čudil v negotovosti; domišljija se je poigravala in vrtela okrog vedno istih predstav – kot lastovke ob zori okoli zvonika.

TEJA ŠABEC

Anton Pavlovič Čehov, *Iz spominov idealista,*
1885, odlomek

Desetega maja sem za 28 dni vzel dopust, prosil našega blagajnika, da mi vnaprej izplača 100 rubljev, ter se, ne glede na vse, odločil »zaživeti«, res zaživeti na veliki nogi, da bi nato naslednjih deset let živel zgolj od spominov.

Vi sploh veste, kaj pomeni »zaživeti« v najboljšem pomenu te besede? To ne pomeni, da se odpraviš v letno gledališče na opereto, si privoščiš večerjo in se proti jutru pijan vrneš domov. Ne pomeni, da greš na razstavo, od tam pa na konjske dirke, kjer se z denarnico zavrtiš okoli stavnice. Če želite zaživeti, sedite v vagon in se odpeljite tja, kjer je zrak prepojen z vonjem španskega bezga in črems, kjer, božajoč vaš pogled s svojo nežno belino in sijajem diamantnih rosic, druga čez drugo cvetijo šmarnice in nočne lepotice. Tam v širjavah, pod sinjim svodom, ob pogledu na zeleni gozd in žuboreče potoke, v družbi ptic in zelenih hroščev, boste razumeli, kaj je to življenje! K temu dodajte še dve do tri srečanja s klobučkom s širokimi krajci, s hitrimi očki in belim predpasničkom ... Priznam, o vsem tem sem sanjal, ko sem se, z odobrenim dopustom v žepu, h kateremu je prijazno pripomoglo velikodušje blagajnika, odpravljal na dačo.

Po nasvetu prijatelja sem dačo najel pri Sofji Pavlovni Knigini, ki je tam oddajala prosto sobo z mizo, pohištvom in ostalo opremo. Najem dače je potekal hitreje, kot sem si mislil. Ko sem prišel v Perervo in našel dačo Knigine, sem se povzpel na teraso in ... se zmedel. Terasa je bila prijetna in čudovita, toda še bolj prisrčna in (če dovolite, da se tako izrazim) prikupna je bila mlada, okrogla gospodična, ki je sedela za mizo na terasi in pila čaj. S priprtimi očmi me je pogledala.

– Vam lahko pomagam?

– Oprostite, prosim ... – sem začel. – Jaz ... jaz, najbrž sem se zmotil ...
Iščem dačo Knigine ...

– Jaz sem Knigina ... Kako vam lahko pomagam? – Zmedel sem se ... Običajno sem si predstavljal gospodarice stanovanj in dač kot starejše gospe z revmo in z vonjem po kavni usedlini, tu pa ... – »Rešite nas, o nebesni kerubi!« – kot je rekel Hamlet, je sedela čudovita, krasna, neverjetna in očarljiva gospodična. Jecljaje sem razložil, kaj želim.

– Ah, me veseli! Kar sedite prosim! Vaš prijatelj mi je že pisal. Bi želeli čaj? S smetano ali z limono?

Obstaja tip žensk (večinoma so to blondinke), s katerimi je dovolj, da posedite že dve do tri minute, in že se boste počutili domače, kot da ste stari znanci. Prav takšna je bila Sofja Pavlovna. Že med pitjem prvega kozarca sem izvedel, da ni poročena, živi od najemnin in trenutno pričakuje, da jo obišče teta; izvedel sem za razloge, ki so primorali Sofjo Pavlovno, da je začela oddajati sobo. Prvič, plačati sto dvajset rubljev za dačo ji je bilo sami težko, in drugič, nekoliko strašljivo: lahko, da bi se ponoči nepričakovano prikradel v hišo kak nepridiprav ali pa čez dan kak strašljiv možakar! In prav nič ni narobe, če se v stranski sobi nastani še kakšna osamljena gospodična ali gospod.

– Še najboljše gospod! – je zavzdihnila gospodarica in z žlice polizala marmelado. – Z moškim je manj težav in ni tako strašljivo ... Z eno besedo, po kakšni uri sva bila s Sofjo Pavlovno že prijatelja.

– O, da! – sem se spomnil, ko sva se poslavljala. – O vsem sva se pogovorila, o glavni stvari pa niti besede. Koliko mi boste zaračunali? Pri vas bom ostal samo 28 dni ... kosilo, seveda, ... čaj in podobno...

– No, pa sva našla temo pogovora! Kolikor zmorete, toliko dajte ... ne oddajam sobe zaradi zaslužka, ampak tako ... da ne bi bilo prazno ... 25 rubljev bi lahko dali?

Jaz sem se seveda strinjal in moje podeželsko življenje se je začelo ... Takšno življenje je nekaj posebnega, saj je dan enak dnevu in noč enaka noči in – koliko užitkov je v tej monotoniji, kakšni dnevi, kakšne noči! Bralec, navdušen sem, dovolite mi, da vas objamem!

...

ANA RAKOVEC

Viktor Pelevin, *Sigmund v kavarni*, 1998,
odlomek

*Za gladkimi, kamnitimi obrazi teh kipov
se pogosto skrivajo labirinti razpok in praznine,
v katerih se naseljujejo ptice vseh vrst.
Joseph Lavender, Velikonočni otok*

27

Odkar je pomnil, na Dunaju še nikoli ni bilo tako mrzle zime. Rahlo se je naježil vsakič, ko so se odprla vrata in je v kavarno bušnil oblak hladnega zraka. Novih gostov že lep čas ni bilo in Sigmundu je uspelo po starčevsko zadremati, a tedaj so se vrata ponovno odprla in privzdignil je glavo.

V kavarno sta vstopila dva nova gosta – gospod z zalizci in dama z lasmi, spetimi v šinjon.

Dama je v roki držala dolg, špičast dežnik.

Gospod pa je nosil malo žensko torbico, obrobljeno s temnim, bleščočim krznom, še nekoliko vlažnim od staljenih snežink.

Ustavila sta se pri obešalniku in se pričela slačiti – moški je snel plašč in ga obesil na kljukico, potem pa je poskušal na eno izmed dolgih, lesenih bunk, ki so štrlele iz stene nad obešalnikom, nataktni še klobuk, vendar je zgrešil in klobuk je zletel iz njegove roke in padel na tla. Nekaj si je zamrmral, pobral klobuk, ga vseeno obesil na bunko ter urno stopil dami za hrbet, da bi ji pomagal sneti krzneni plašč. Ko ga je snela, se mu je odobravajoče nasmehnila, mu iz rok vzela torbico, a nenadoma se ji je na obrazu pojavila nejevoljna grimasa – zaponka na torbici je bila odprta, zato se je v njej nabral sneg. Dama – zdaj brez plašča – si je obesila torbico na ramo, postavila dežnik,

ki ga je kdove zakaj obrnila z ročajem navzdol, v kot, prijela svojega kavalirja pod roko in odšla z njim v osrednji prostor.

– Aha, – je tiho rekel Sigmund in pokimal z glavo.

Med steno in pultom bara, blizu mize, h kateri sta se odpravila gospod z zalizci in njegova spremljevalka, je bil prazen kotiček, kjer sta se igrala lastnikova otroka – osemletni deček v širokem belem puloverju, posutim s črnimi rombi, in nekoliko mlajša deklica v temni obleki in črtastih, volnenih pajkicah. Nedaleč od njiju so na tleh ležale kocke in napol spuščena gumijasta žoga.

Bila sta izjemno mirna. Deček se je igral z goro velikih kock z barvnimi sličicami na straneh; iz njih je gradil hišo precej nenavadne oblike, z odprtino na sprednji steni. Zgradba se mu je ves čas podirala, saj je bila odprtina preširoka in je vrhnja kocka padala v vrzel med stranicama. Vsakič, ko so se kocke raztresle, si je deček nekaj časa žalostno z umazanim prstom vrtal po nosu in potem ponovno začel graditi. Deklica je sedela na tleh nasproti njega, ga brez posebnega zanimanja opazovala ter se igrala s kupom majhnih kovancev – razvrščala jih je po tleh, jih nabirala v kupček in jih potiskala podse. Tega se je kmalu naveličala, pustila kovance pri miru in se nagnila v stran. Za noge je zagrabila bližnji stol, ga potegnila k sebi in ga začela premikati po tleh, tako da je z njegovimi nogami nalahno potiskala žogo. Eden izmed udarcev je bil tako močan, da se je žoga odbila k dečku in podrla njegovo tresočo se zgradbo ravno v trenutku, ko je hotel na vrh postaviti še zadnjo kocko, na kateri sta bila narisana veja s pomarančami in požarni stolp. Deček je dvignil glavo in s pestjo zagrozil sestri, ta pa je v odgovor zgolj odprla usta in mu pokazala jezik – kazala ga je tako dolgo, da si ga je bilo mogoče ogledati do potankosti.

–Aha, – je rekel Sigmund in preusmeril pogled na moškega z zalizci in njegovo damo.

Postregli so jima že s predjedjo. Gospod je goltal ostrige, suvereno odpiral lupine z majhnim srebrnim nožem in nekaj govoril svoji spremljevalki, ki se mu je nasmihala, prikimavala in si v usta polagala šampinjone: enega za drugim jih je nabadala z dvozobimi vilicami in jih skrbno pregledovala, preden jih je namočila v gosto rumeno omako. Nato si je gospod nalil belega vina, pri tem z buteljko zvonko udaril ob rob kozarca, popil vino in primaknil bliže k sebi krožnik z juho.

K njima je pristopil natakár in postavil na mizo krožnik z dolgo, pečeno ribo. Dama se je ob pogledu na ribo nenadoma udarila z dlanjo po čelu in začela nekaj razlagati svojemu spremljevalcu. Ta jo je pogledal, jo nekaj časa poslušal in se ji nezaupljivo nakremžil, nato pa popil še en kozarec vina in si previdno vstavil cigareto v rdeč, stožčast ustnik, ki ga je držal med mezincem in prstancem.

– Aha! – je rekel Sigmund in se zastrmel v oddaljeni kot kavarne, kjer sta stala lastnica restavracije in čokat natakár.

POLONA PIRNAT

Denis Dragunski, *Izraz rok*, 2011

Imel je lepe roke. Tudi on je bil lep – z možatim, malo grobim, ampak pametnim obrazom. Včasih tudi surovim, včasih zamišljenim. In njegova postava: bil je velik, s širokimi rameni. Taki igralci pogosto dobivajo vloge družbeno angažiranih junakov – voditelja delavcev; ali kaznovalca, ki se postavi na stran revolucionarjev; ali kriminalca, v čigar usodi se skriva brezno nepravilnosti in gorja; no, pa saj je jasno.

Nastopal je ravno v takšnih vlogah. Običajno so to stranski junaki, toda gledalci si jih zapomnijo.

Ampak glavne so bile seveda roke. Velike, močne, izrazite – za seboj so vodile obraz in glas. Z vsakim nastopom so se utelešale, v njih je ležala usoda. Režiserji so jih snemali v velikem bližnjem planu. Kako si jih mane zaradi mraza ali ob ognju brska med ogorki, prižiga cigareto z ogorkom, si s pestmi zastira obraz ... in že je bil tu prizor.

Na vloge se je pripravljaj na svoj poseben način. Če je igral vlogo vodje stavkajočih, je šel delat v staro tovarno s propadajočimi halami in nizkimi plačami. Če je igral kmečkega sina, je za pol leta odšel na vas, najel sobico pri kakšni starki, namesto plačila pa je okopal vrt in popravljaj streho. Če je igral paznika v zaporu, si je našel službo tam.

In prepričljivost je nastajala sama od sebe. Vsakič drug obraz, drug glas, drugo obnašanje, druge roke.

Družine jasno ni imel. Nobena ženska ne bi mogla prenašati njegove odsotnosti.

Nekoč se je pripravljaj na vlogo lovca v tajgi. Šel je v Sibirijo. In v volčji pasti si je zlomil desno zapestje. Seveda so mu roko večkrat operirali, vse se je zaraslo, čeprav so bolečine ostale. Pa kaj, saj konec koncev ni violinist.

Vendar so roke postale nekako tuje. Niso več igrale, niso več govorile. Ničesar niso izražale. Enako kot prej je z njimi prižigal cigareto, ravno tako si jih je grel nad ognjem, ravno tako s pestmi zastiral obraz – enako, a vendar ne čisto enako.

Ni več dobival vlog.

Imel je stanovanje in tudi lepo vsoto na banki: ker ni imel družine, skoraj ni zapravljaj svojih honorarjev. Treba bi se bilo razgledati, razmisliti.

Nekoč je v filmskem studiu srečal igralko iz province, še povsem dekle. Suhcena, tiha, s sijočimi očmi. Kot osamljena sveča v ubogi vaški cerkvi: ta slika se mu je takoj prikazala v mislih.

Tudi ona je imela nesrečo v življenju. Potrdili so ji vlogo, zapustila je domače gledališče, potem pa je vse padlo v vodo.

Vselila sta se skupaj. Potem sta se poročila. Potem je rodila otroka. Ne njegovega. Je pa zato vzela njegov denar in si zase izborila stanovanje.

Tako je to, brat.

To mi je pripovedoval starejši možak, od katerega je vel slab vonj, ko je sedel na klopci, na postaji trolejbusa blizu studia Mosfilm.

– Ja, tako je to, – sem se strinjal sam.

– Pol stotke, daš? – me je vprašal.

– Dam, – sem rekel.

Vzel je bankovec, pri čemer se je trudil, da se s svojo veliko, lepo, umazano roko ne bi dotaknil mojih prstov.

– Kaj pa sto?

– Sto ne dam, – sem odvrnil. – Kateri filmi pa so bili to? Kje si igral?

– Ni važno, – je rekel. – To je bilo že davno.

No, če ni važno, potem ni važno.

VINSENT VILČNIK

Sofija Tolstoj, *Ljubezen in upor, dnevnik*
1910. leta, 2013, izbrani odlomki

14. oktober

S. A. Tolstoj. Pismo L. N. Tolstoju

Vsak dan me, kot da iz sočutja, vprašaš po zdravju, o tem, kako sem spala, toda dan za dnem novi udarci sežigajo moje srce, mi krajšajo življenje in me neznosno trpinčijo, tako da ni konca mojim mukam.

Ta nov udarec, to zlobno dejanje odvzema tvojemu številčnemu potomstvu avtorskih pravic, ki si se jim odrekel in za kar sem izvedela, ker je usoda tako hotela, čeprav ti tvoj soudeleženec ni velel sporočiti tega dejanja meni in družini.

Grozil je, da jo bo *zagodel* meni in družini, kar je tudi večje storil s tem, ko je od tebe izvabil dokument z odpovedjo. Vlada, ki sta jo vidva v vseh brošurah na vse možne načine oštevala in zavračala, bo zdaj *zakonito* tvojim dedičem odvzela poslednji kos kruha in ga dala Sitinim in raznim premožnim tiskarjem ter prevarantom, medtem ko bodo Tolstojevi vnuki zaradi njegove zlohodne in častihlepne volje umirali od lakote.

/.../

Krščanska ljubezen posledično na različne načine ubija najbližjega (ne v tvojem, temveč v mojem pomenu) človeka – ženo, ki ni nikdar zakrivila zlih dejanj in je tudi sedaj, razen najokrutnejšega trpljenja, ni moč obtožiti česa podobnega. Še zdaj mi namreč pretijo razne grožnje. In Ljovočka, ko pojdeš na sprehod, da bi molil, odmoli, potem pa dodobra premisli o tem, kaj počenjaš pod pritiskom tega zlodeja, pogasi zlo, odpri svoje srce, prebudi ljubezen in dobroto, ne pa zlobe in slabih dejanj in častihlepnega ponosa

(glede svojih avtorskih pravic), mržnjo, ki jo čutiš do mene, do človeka, ki ti je iz ljubezni predal vse življenje in vse srce ...

/.../

Pogasi zlo, Ljovočka, za časa življenja! Prebudi in omehčaj svoje srce, prebudi v njem Boga in ljubezen, ki ju tako glasno oznanjaš ljudem.

30. oktober

L. N. Tolstoj. Poslednje pismo S. A. Tolstoj

Najino snidenje, sploh pa moja vrnitev, sta sedaj povsem nemogoča. Zate bi to bilo – kot pravijo vsi – kar se da škodljivo, zame pa prav grozno, saj bi se moje stanje zaradi tvoje vznemirjenosti, razdraženosti, šibkega zdravja – če je to sploh mogoče – še poslabšalo. Svetujem ti, da se sprijazniš s tem, kar se je pripetilo, da se znajdeš v svojem novem, začasnem položaju ter da se, najpomembneje, zdraviš. Če me že ne ljubiš, ampak me vsaj ne sovražiš, bi se morala vsaj delno postaviti na moje mesto. Če boš namreč tako storila, me ne boš obsojala, temveč si boš prizadevala, da mi pomagaš najti mir, omogočiti bolj človeško življenje ter da premagaš sebe in se odpoveš želji po moji vrnitvi. Kajti zaradi tvojega počutja, tvoje želje po smrti in poskusov samomora, ki bolj kot vse drugo pričajo o tvoji izgubi nadzora nad seboj, je moja vrnitev sedaj povsem nepredstavljiva. Rešiti te trpljenja, ki ga doživljajo tvoji bližnji, jaz sam, še najbolj pa ti, te ne more nihče drug kot ti sama. Poskusi preusmeriti vso svojo energijo na to, da bi pomirila sebe, svojo dušo, in ne na to, da bi bilo vse, kar si želiš, le moja vrnitev in boš prejela, kar si želiš.

/.../

Ne misli, da sem odšel, ker te ne ljubim. Ljubim te in žal mi je iz vsega srca, a vendar ne morem storiti drugega kot to, kar sem storil. Vem, da si z iskrenostjo napisala svoje pismo, toda sama nisi zmožna izpolniti tega, kar si želiš. Ne gre tudi za izpolnitev mojih želja ali zahtev, marveč le za tvojo uravnovešenost in spokojen, preudaren odnos do življenja. Dokler tega ni, je življenje s teboj zame nepredstavljivo.

Vrniti se k tebi, dokler si v takšnem stanju, bi zame pomenilo odreči se življenju. Sam pa [ne] menim, da imam to pravico. Zbogom, draga Sonja, naj ti Bog pomaga. Življenje ni šala in odpovedati se mu nimamo pravice, pa tudi odmerjati njegovo dolžino bi bilo nerazumno. Morda so ti meseci, ki so nama še ostali, pomembnejši od vseh minulih let in prav zato jih je treba dobro preživeti.

L. T.

MARIJA KORMAŠOVA

Andrej Astvacaturov, *Jesen v žepih: roman v
kratkih zgodbah, Črka M, 2015*

ČRKA M

33

Mama je vrgla cigareto skozi okno in se usedla zraven mene.

»Babica pa pravi, da ne smemo smetiti po parceli!« sem se spomnil.

»Kaaaj?« se je začudila mama. »Daj no! Piši raje. Glejte ga ... Drži svinčnik pravilno! Glej sem ...«

Pazljivo je narisala veliko črko *m*.

»No, zdaj pa ti. Najprej nariši kljukico. Takooo ...«

Na vse pretege sem se trudil osredotočiti. Sprva sem z drhtečo roko narisal kljukico. Menda mi je uspelo. Nato sem začel s palčko, a se mi je izmuznila stran.

»Kam!« je zakričala mama tako glasno, da sem se prestrašil. »Daj še enkrat!«

Poskusil sem še enkrat in spet mi ni uspelo. Mama je izgubljala potrpljenje.

»Zadnjič ti bom pokazala!« je rekla, narisala črko *m* in vstala s stola. »Vrnila se bom čez petnajst minut! Do takrat moraš desetkrat napisati črko *m*! Jasno?«

»Imam visokpri tisk ...« sem neodločno potožil. Nisem vedel, kaj te besede pomenijo, ampak babica je vedno tako govorila, ko se ni strinjala glede kakšnih obveznosti, ali ko je želela prekiniti neprijeten pogovor.

»Kaaaj?!« ni razumela mama. »Kaj nakladaš?! Kakšen pritisk? Ne izmišluj si!«

S temi besedami je odšla.

Spet sem se moral lotiti tega dela. Vestno sem se trudil, risal kljukice in palčke, navdušeno iztegoval jezik in si pomagal z ustnicami. Tako je vedno delal, kot sem pozneje izvedel, junak Gogoljevega *Plašča* in verjetno tudi skrivnostni Bartleby. Mimogrede, to jima ni nič kaj posebej pomagalo. Oba sta umrla. Jaz pa, kot vidite, nisem umrl, preživel sem. Ampak do sedaj mi še nihče ni rekel: »Tvoj brat sem!« Niti v mislih. Ne zdaj ne takrat, ko sem se kot otrok učil pisati črko *m*. Svinčnik se je v mojih rokah kujal in na papirju kot zanalašč risal neke razkrečene žabe.

Ko se je mama vrnila, sem ves objokan čakal, da bom komu zasmilil, a mama sodeč po vsem ni načrtovala usmiljenja.

»Tukaj boš sedel, dokler se ne naučiš!« je rekla strogo.

Vrgel sem svinčnik na mizo in močno zajokal.

»Andrjuša, nehaj! Ljonja!« je klicala mama vsa obupana. »Stori kaj z njim!«

Iz hiše je zadonel ravnodušen očetov glas:

»Ne kupuj mu več sladoleda!«

»Si slišal?« je mama škodoželjno vprašala. »Ne boš več jedel sladoleda!

In tako je prav! Kdo je zgrizel moj rdeči kuli?!«

Nekdo se je zahihital. Opazil sem, da na verandi pri vratih stoji moj starejši bratranec in se široko nasmiha.

»No, samo pomislite!« se je vznejevoljila mama. »Dežela dela, vsa izčrpana gradi socializem, ta pa bi samo lenaril! Poglejte ga, na jezero bi rad šel! Dokler se ne naučiš napisati črke *m*, ne boš šel na jezero! Nobenega jezera! Slišiš?«

Z dlanmi sem si prekril obraz in zajokal še glasneje.

Bridko se mi je storilo, ker vsa naša velika dežela strumno in odločno koraka naprej, junaško izpolnjuje petletke, samo jaz ostajam pri miru.

»Kakšen bedak!« je sočutno rekel moj bratranec. »Teta Vera, potem se bom šel pa sam kopat, velja?«

Mama mu je nekaj odgovorila in stekel je.

Začutil sem krivico – tako veliko, da sem celo nehal jokati in užaljeno izjavil:

»Ne maram vašega jezera! Grem k stricu Saši!«

Jasno je bilo, da mama ni pričakovala takšnega preobrata. Ampak se je kar hitro znašla:

»Kaj pa bo stric Saša s takim kot ti?«

Ko sem se izvedel, da me stric Saša takega noče, sem spet zajokal.

VALENTINA ŽABKAR

Marija Metlicka, *Puščam ti svobodo*, 2019,
odlomek

Nika je stala ob oknu in gledala na ulico. Pravzaprav bi človek temu težko rekel ulica – okno je gledalo na ozek kanal z motno vodo kričeče močvirnate barve. Mimogrede! Sploh obstaja kričeče močvirnata barva? Zdi se, da so bila domača močvirja temnozeleno barve. Tukaj pa je voda motno turkizna. Nasproti, skoraj na doseg roke, je stala hiša. Navadna beneška hiša na kolih, zaraščena z mehko zibajočimi se morskimi algami. Na podest, ki je bil podoben majhnemu pomolu, je bil privezan majhen motorni čolniček. Skozi okna, zaprta s trdnimi polkni, se, če bi še kako hotela, ni dalo pokukati. Škoda – Nika je od otroštva rada gledala skozi tuja okna. Najbolj ji je to uspelo na Danskem ali na Norveškem, kjer sploh niso imeli zaves in niso ničesar skrivali, zato je lahko skozi pogledal vsak. Vendar je bilo skrivno pogledovanje skozi okna Skandinavcev čisto nezanimivo: vse je identično, kot da bi kdo kopiral – preproste in enake bele kuhinje, ki govorijo: »Pozdrav iz Ikee!«, dolgočasne mlečno bele luči, ki spominjajo na bolnišnične. Naj živi skandinavski minimalizem. Preveč enostavno, preveč udobno in prav nič lepo pač.

Zdelo se ji je, da mora biti v tem pravljicnem in skrivnostnem mestu vse drugače. Kakšen minimalizem? Tukaj, na tem mestu, je to žalitev. Tukaj mora biti vse čisto drugače, ne kot drugje: pohištvo in lestenci in oguljene žametne zavese, prašne in težke, kličejo po pranju. In stare slike v zbledelih težkih okvirjih. In težke kristalne steklenice z vinom in stare knjige z zlatimi platnicami. Tukaj je vse starina. In vse – čarovnija in uganka. Prvič, Nika je bila o tem popolnoma prepričana, in drugič, o tem je seveda fantazirala.

Tako si je predstavljala vse skupaj: zdaj, zdaj, čez minuto bo gospodinja z naporom in škripanjem odprla od vlage zarjavela polkna in ...

Zbudili so me zgodaj zjutraj
z udarcem po okenskem steklu.
S premočenim kamnitim krmilom
so v vodi plavale Benetke.¹

In Nika, ki rada opazuje, bo vse videla točno tako, kot si je predstavljala. In tako se bo njenemu radovednemu in gorečemu pogledu odkrila soba. Ne, dvorana! Prava dvorana s kakih pet metrov visokimi stropi, s težkim in dolgim, raznobarnim lestencem iz muranskega stekla, ki bo visel na mogočnih bronastih verigah in od katerega se bo tisoč raznobarnih sončnih zajčkov igrivo razbežalo po umazani vodi kanala. In to tako urno, da nehotе pripreš oči. Masiven hrastov, obrabljen parket z inkrustacijo ima že tisoč let, vendar se z njim nič ne zgodi. Tam bo tudi temno, široko pohištvo: trebušasti predalniki z zvitimi pozelenelimi bronastimi ročkami, ki so potemnele od časa in vlage, knjižne omare z debelim brušenim steklom, za katerim tesno stojijo folianti z zlatimi napisi in vonjem po večni vlagi. Očem se bodo odkrili težki stoli z zvitimi nogami, s prepleteno vrezanimi naslonjali in z obrabljenimi satenastimi prevlekami. In nujno pisalna miza z množico elegantnih predalov za zaupna pisma in ostale skrivnostne, pred tujimi pogledi skrite zanimive malenkosti.

In seveda miza – ovalna, mogočna, ena tistih, ki so narejene za vedno, za stoletja. Na njej pa bo ležal spogledljiv, nekoliko od časa porumenel čipkast prt, z ljubeznijo stkan z rokami domačink. In zagotovo vaza, visoka in, seveda, iz muranskega stekla z raznobarnimi, malo obledelimi vetrnicami – vijoličnimi, rumenimi, lila, roza, svetlordečimi in elegantno bele barve.

Polkna bo odprla starejša, nepočesana, zehajoča gospodinja v dolgem svilnatem kopalnem plašču s cofi. Nevede si bo popravila razmršene lase, znova zazehala in pogledala na ulico. Zdrznila se bo ob pogledu na droben gost dež, ki ji že preseda, se naježila od stalne vlažnosti in skomignila z zaobljeno ramo, zategnila cofa plašča ter razočarana odšla v globino stanovanja ... opravi. V sajasti kuhinji, kjer visijo stare, neprepustne bakrene ponve, bo v zamišljenosti obstala za nekaj minut pred ogromnim starim štedilnikom s težkimi kuhalnimi ploščami iz litega železa. Na štedilniku bo stala antična, slabo pomita bakrena džezva. In zakaj bi jo pomila – na sam okus kave že ne vpliva. Vsa v svojih mislih, bo počasi mešala z matirano srebrno žličko v džezvi in razmišljala o svojem. In seveda bo spregledala, zamudila bo pravi trenutek in kava bo prekipela. Zaklela bo: »No, pa imam, vsakič je tako!« Ne bo se zmenila za malce zažgane kavne usedline – potem, vse potem, najprej najpomembnejše – kava, prelila jo bo v majhno in zelo elegantno staro skodelico z zvito ročko in z drobceno, skoraj neopazno razpoko na desni strani in se končno usedla za mizo.

¹ B. Pasternak: Benetke

